

Wioletta Borys
Ekspertka monitoringu i ewaluacji

RAPORT

Ewaluacja proaktywna (ex-ante) projektu
"Nauczyciel Obróbki Mięsa w Szkole XXI wieku"
Kompetencje i oczekiwania uczestników i
uczestniczek projektu

Olsztyn, Czerwiec, 2011r.

1 Cel i zakres badania

Przedmiotem prowadzonej ewaluacji proaktywnej było zebranie informacji dotyczących kompetencji, oczekiwań i potrzeb uczestników i uczestniczek projektu *"Nauczyciel Obróbki Mięsa w Szkole XXI wieku"* w momencie przystąpienia do udziału w projekcie. Celem badania było w szczególności dokonanie następujących analiz:

- Diagnozy początkowego poziomu kompetencji uczestników i uczestniczek projektu
- Rozpoznanie motywacji, potrzeb oraz oczekiwań dotyczących udziału w projekcie
- Określenie świadomości uczestników/uczestniczek projektu w zakresie *Gender Mainstreaming*

Dodatkowo przeprowadzono badania mające na celu monitoring jakości udzielanego przez wnioskodawcę wsparcia dla uczestników i uczestniczek projektu

2 Metodologia badania. Zastosowane metody i techniki badawcze

W ramach badania, zgodnie z zasadą triangulacji, wykorzystano następujące metody i techniki badawcze:

- Analiza DVD praktycznych zajęć zarejestrowanych w szkołach prowadzonych przez Nauczycieli Zawodu pod względem kompetencji kluczowych i dydaktycznych.
- Analiza ankiet oceny Nauczycieli Zawodu przez uczniów biorących udział w zajęciach rejestrowanych w czasie praktycznych zajęć.
- Ocena prezentacji dydaktycznych wykonanych przez uczestników/uczestniczki projektu w czasie czterech spotkań diagnozujących pod względem kompetencji kluczowych i dydaktycznych.
- Zogniskowane wywiady grupowe.
- Badanie ankietowe PAPI.
- Analiza dokumentacji merytorycznej projektu.

3 Charakterystyka uczestników projektu

3.1 Dane metryczne uczestników projektu

W badaniu wzięło udział 56 uczestników i uczestniczek projektu (44 kobiety i 12 mężczyzn) i 395 ich uczniów i uczennic. W programie wzięło udział najwięcej osób pomiędzy 30 a 39 rokiem życia, 26 osób (47,3%). Według autorów raportu „Diagnoza społeczna 2009” szkołą się przede wszystkim ludzie młodzi. Wskaźniki uczestnictwa osób dorosłych powyżej 25 roku życia są najwyższe dla osób

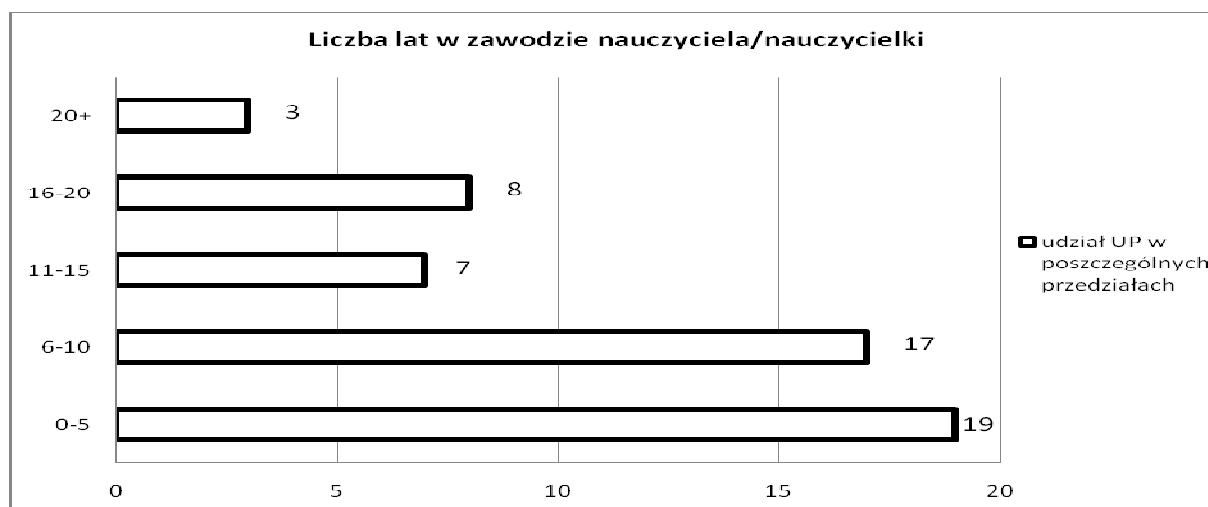

między 25–29 rokiem życia (18,4%) i zmniejszają się wraz z wiekiem.¹ W grupie wiekowej między 30 a 39 rokiem 6,2% podejmuje się trudu edukacyjnego, a wśród osób powyżej 39 roku życia jest to jedynie 1,5% ludności Polski.² Wydaje się, iż wynika to z relatywnie niższej rentowności inwestowania w kształcenie osób starszych, z uwagi na krótszy okres ich aktywności zawodowej, jaki pozostaje przed przejściem na emeryturę. Ponadto osoby starsze często skłaniają się do myślenia, że są „zbyt stare” na naukę, chociaż związek między ograniczoną zdolnością do uczenia się oraz starszym wiekiem nie został jednoznacznie udowodniony naukowo.³ Średni wiek uczestników projektu wynosi 38 lat. Liczba uczestników programu, kwalifikujących się do grupy o statystycznie najmniejszym udziale w kształceniu ustawicznym (40-49 lat) jest taka sama co liczba uczestników z grupy o statystycznie największym udziale (25-29 lat).

3.2 Doświadczenie zawodowe

Uczestnicy i uczestniczki projektu deklarują zróżnicowany staż pracy w zawodzie nauczyciela/nauczycielki i instruktora/instruktorkei praktycznej nauki przedmiotów związanych z przetwórstwem mięsa i gastronomią. Najwięcej jest nauczycieli/nauczycielek z krótkim stażem pracy. U 19 osób staż pracy nauczyciela wynosi mniej niż 5 lat, a jedynie u 3 osób powyżej 20 lat.

Rysunek nr 1. Liczba lat pracy w zawodzie

Opracowanie własne. W tabeli nie wykazywano braków danych, dlatego odpowiedzi nie sumują się do 56 (liczba uczestników projektu).

¹ Bożena Ziemięwicz, Raport „Uczenie się dorosłych” dostępny na <http://www.bozenaziemięwicz.pl>

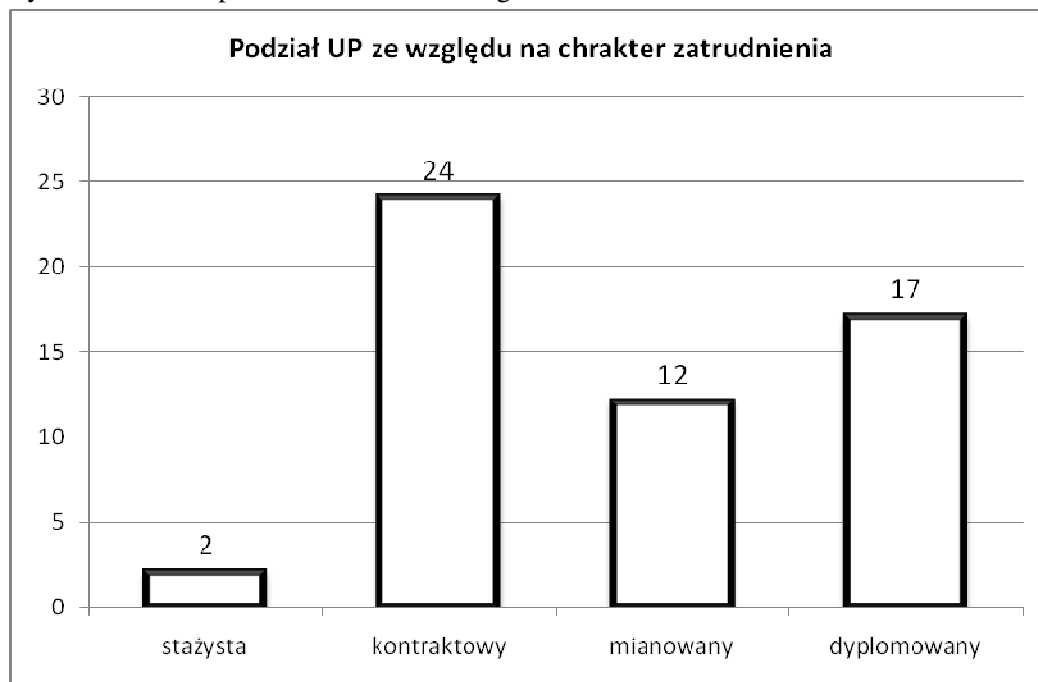
² Raport „Diagnoza Społeczna 2009. Warunki i jakość życia Polaków” pod red. Janusz Czapiński, Tomasz Panek, Warszawa: Rada Monitoringu Społecznego 29.11.2009

³ Raport „Kształcenie ustawiczne w Polsce na tle innych krajów – na podstawie badania TRAL” dostępny na www.mpips.gov.pl.

Największa część z nich jest dopiero na początku drogi awansu w hierarchii szkolnej. Statusem nauczyciela kontraktowego pochwalić się mogą 24 osoby, co stanowi 43,6% grupy, a mianowanego 12 osób (21,8%). W projekcie bierze udział 17 nauczycieli/nauczycielek dyplomowanych (30,9%). Wśród uczestników projektu znalazły się także 2 osoby odbywające w szkole staż (5,6%). Graficzny obraz podziału grupy ze względu na stopień awansu zawodowego przedstawia wykres poniżej.

Rysunek nr 2. Stopień awansu zawodowego

Opracowanie własne. W tabeli nie wykazywano braków danych, dlatego odpowiedzi nie sumują się do 56 (liczba uczestników projektu).

Dla większości uczestniczek/uczestników programu (81,9%) szkoła to aktualnie jedyne miejsce pracy. W opisywanej grupie jedynie 5 osób deklaruje, że obecnie wykonuje pracę także w innym miejscu poza szkołą.

Większa część grupy nie ma za sobą żadnego doświadczenia pracy w przedsiębiorstwie (76,8%). Osoby mające doświadczenie pracy innej niż nauczanie stanowią jedynie 21,4% badanych.

3.3 Wykształcenie uczestników projektu

Wszyscy wśród badanych nauczycielek i nauczycieli legitymują się wykształceniem wyższym. Większość z nich posiada wykształcenie z zakresu technologii żywności. Osoby, których pierwsze wykształcenie nie daje możliwości by nauczać przedmiotów związanych z przetwórstwem mięsa i gastronomią zdobyły dodatkowe kwalifikacje kończąc studia podyplomowe.

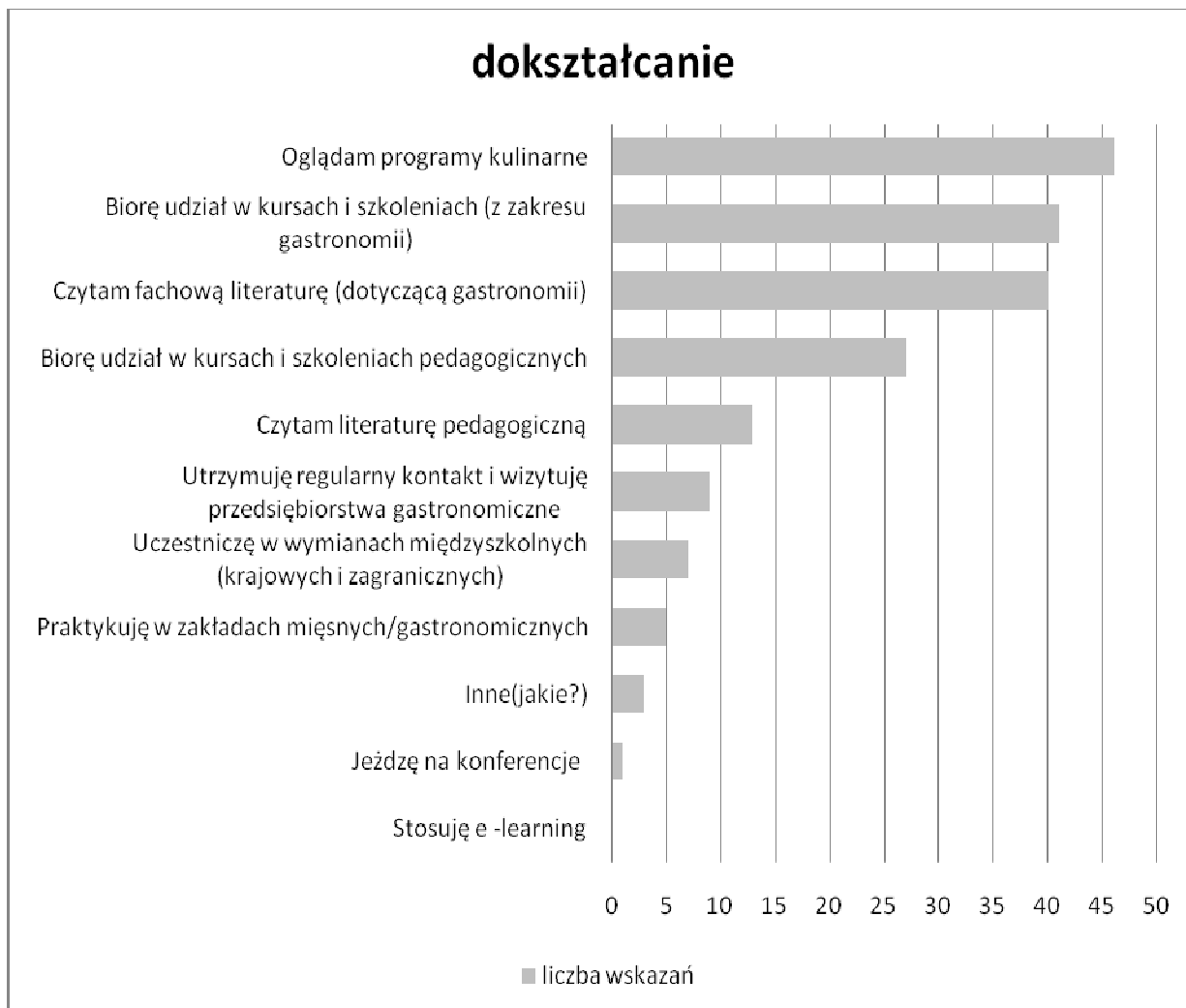
Niemal wszyscy badani (55 osób) deklarują, że stosują różne formy doskonalenia zawodowego. Najczęściej stosowaną formą samokształcenia jest oglądanie programów kulinarnych (82,1%). Uczestnicy i uczestniczki programu często biorą udział w innych kursach i szkoleniach (73,2%), czytają fachową literaturę dotyczącą gastronomii (71,4%), biorą udział w kursach i szkoleniach

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

pedagogicznych (48,2%). Rzadko natomiast utrzymują regularny kontakt i wizytują przedsiębiorstwa gastronomiczne (16,1%), uczestniczą w wymianach międzyszkolnych (12,5%), praktykują w zakładach mięsnych/gastronomicznych (8,9%), jeżdżą na konferencje (1,8%). Żaden/żadna z badanych nauczycieli/nauczycielek nie stosuje e-learningu jako metody podnoszenia kwalifikacji.

Rysunek nr 3. Deklarowane sposoby samokształcenia

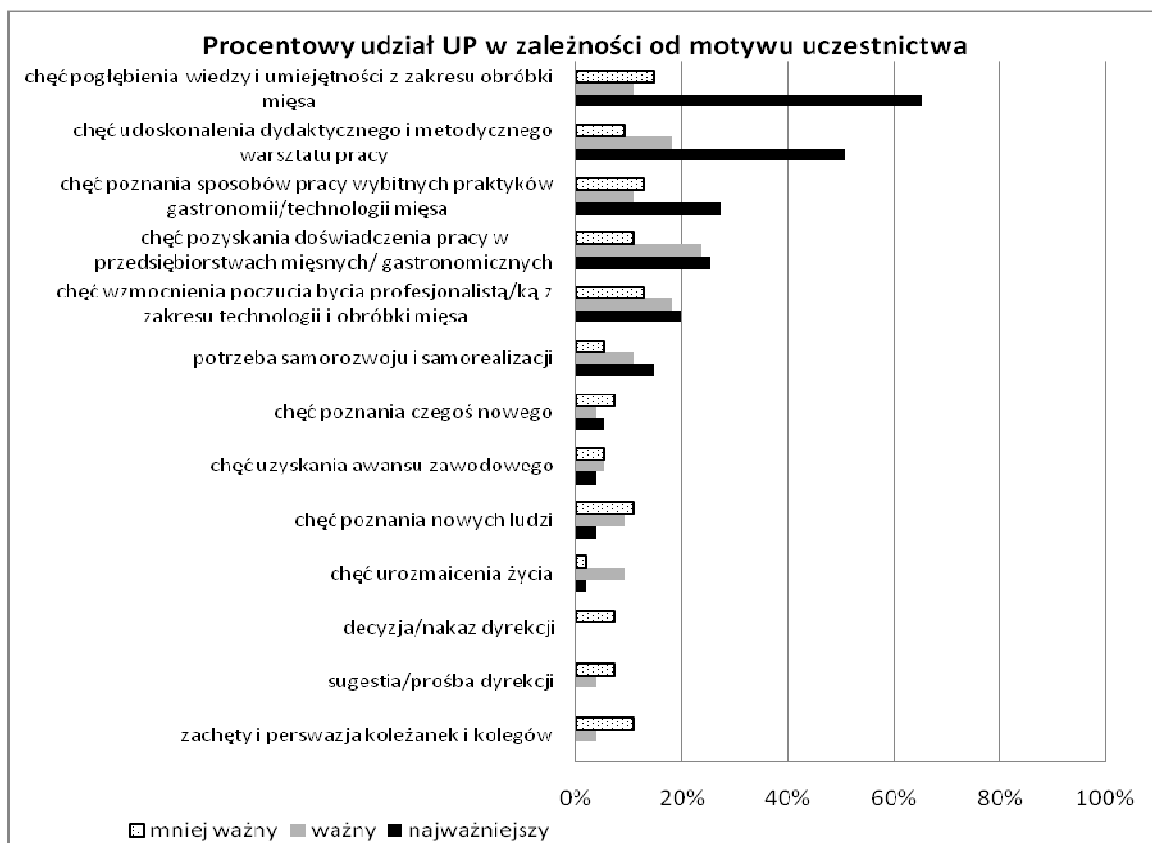
Opracowanie własne

4 Motywacja oraz oczekiwania względem udziału w projekcie

Wśród ważnych motywów skłaniających uczestniczki/uczestników programu do udziału w projekcie znalazły się chęć pogłębienia wiedzy i umiejętności z zakresu obróbki mięsa (65,5% badanych wskazało jako najważniejszy motyw), chęć udoskonalenia dydaktycznego i metodycznego warsztatu pracy (50,9%), chęć poznania sposobów pracy wybitnych praktyków gastronomii/technologii mięsa (27,3%), chęć pozyskania doświadczenia pracy w przedsiębiorstwach mięsnych/ gastronomicznych (25,5%), chęć wzmocnienia poczucia bycia profesjonalistą/ką z zakresu technologii i obróbki mięsa (20%). Dla niewielu uczestników/uczestniczek programu motywy pozainstrumentalne wydają się nie mieć znaczenia. Chęć poznania czegoś nowego jako najważniejszy motyw wybrało jedynie 5,5% badanych, chęć poznania nowych ludzi 3,6%, chęć urozmaicenia życia 1,8%. Czynniki takie jak decyzja/nakaz dyrekcji, sugestia/prośba dyrekcji, zachęty i perswazja koleżanek i kolegów przez żadnego/ żadną z badanych nauczycieli/nauczycielek nie zostały określone jako motyw najważniejszy.

Rysunek nr 4. Deklarowane motywy uczestnictwa

Opracowanie własne

Nauczyciele/nauczycielki zdecydowali się na udział w opisywanym projekcie bowiem pragną się doskonalić i rozwijać, motywowani są chęcią doskonalenia własnego warsztatu pracy. Badane osoby mają różne oczekiwania związane z udziałem w projekcie. Uczestnicy żywią zarówno nadzieje

związane ze wzrostem ich kompetencji merytorycznych bezpośrednio związanych z wiedzą z zakresu technologii i obróbki mięsa, jak i kompetencji dydaktycznych dotyczących sposobu organizacji procesu nauczania. Mają także nadzieje na poznanie od „środka” przedsiębiorstwa funkcjonującego w realnych warunkach rynkowych.

Najczęściej sygnalizowanym przez nauczycielki/nauczycieli biorących udział w projekcie oczekiwaniem jest chęć podniesienia kwalifikacji dotyczących merytorycznego przygotowania do prowadzenia zajęć z obróbki mięsa:

- *„Pogłębienie wiedzy i umiejętności z zakresu obróbki mięsa.”*
- *„Udoskonalenie umiejętności obróbki mięsa, poznanie nowych technologii.”*
- *„Poznanie specjalistycznego rozbioru mięsa.”*
- *„Zdobycie wiedzy praktycznej z zakresu obróbki mięsa i wykorzystania tego surowca w sporządzaniu potraw.”*
- *„Większa wiedza teoretyczna i praktyczna na temat mięsa.”*

W badanej grupie tylko 21,4% uczestniczek/uczestników ma za sobą jakiekolwiek doświadczenie pracy w przedsiębiorstwie. Brak praktyki zawodowej to najczęściej wymieniana słabość, jaką opisywana grupa nauczycielek i nauczycieli wskazuje analizując swój zawodowy potencjał. Stąd także sygnalizowanym oczekiwaniem była chęć pozyskania doświadczenia związanego z pracą w przedsiębiorstwie:

- *„Chęć pozyskania doświadczenia pracy w przedsiębiorstwach mięsnych i gastronomicznych.”*
- *„Poznanie realnych warunków pracy w branży mięsnej i gastronomicznej.”*
- *„Chciałabym poznać zastosowanie i obróbkę wstępną/cieplną różnych rodzajów mięsa, chciałbym poznać organizacje zakładów przetwórstwa mięsa. „*
- *„Moim marzeniem jest odbycie praktyk w bardzo dobrym zakładzie gastronomicznym.”*
- *„Zdobycie doświadczenia pracy w przedsiębiorstwach mięsnych.”*

Ważna dla uczestników programu wydaje się być także chęć wzbogacenia, urozmaicenia metod pracy z młodzieżą. Ich oczekiwania w zakresie dydaktyki są bardzo ogólne:

- *„Jako nauczyciel pracuję od niespełna dwóch lat, dlatego uważam, że każda wiedza jaką zdobędę podczas udziału w tym szkoleniu przyda mi się w pracy, pozwoli lepiej i ciekawiej prowadzić zajęcia z dziećmi.”*
- *„Chęć udoskonalenia dydaktycznego i metodycznego warsztatu pracy.”*
- *„Zapoznanie się z nowościami z zakresu: dydaktyki i metodyki, które mogą wykorzystać w swojej pracy.”*
- *„Zdobycie wiedzy i być dobrym nauczycielem.”*

Uczestnicy liczą także na to, że program stanie się miejscem, w którym będą mogli nawiązać kontakty i wymienić się doświadczeniami.

Wśród innych oczekiwań znalazły się m.in.:

- „Rekreacja.”
- „Realizacja projektu w miejscu zamieszkania i okolicach.”
- „Współpraca i zaangażowanie osób prowadzących projekt.”
- „Poznanie sposobów pracy wybitnych praktyków gastronomicznych.”
- „Zaplecze gastronomiczne (zapoznanie się z dobrym sprzętem gastronomicznym).”

5 Kompetencje nauczycielek/nauczycieli

Klasyfikacje kompetencji nauczycielskich są różnorodne. Autorzy tychże klasyfikacji odwołują się do istoty zawodu nauczycielskiego, specyfiki tegoż zawodu, zadań i funkcji pełnionych przez nauczyciela. W niniejszej pracy użyto ujęcia zaproponowanego przez Wacława Strykowskiego, specjalistę w zakresie technologii kształcenia i dydaktyki. Według niego kompetencje nauczycielskie podzielić można na trzy grupy:

- merytoryczne – dotyczące treści nauczanego przedmiotu;
- dydaktyczno-metodyczne – koncentrujące się na warsztacie pracy nauczyciela i ucznia;
- wychowawcze – dotyczące różnych sposobów oddziaływania na uczniów⁴

Każdy z trzech obszarów pracy nauczyciela/nauczycielki został poddany ocenie z różnych perspektyw. O poszczególnych kompetencjach uczestników i uczestniczek programu wypowiedzieli się:

- A) nauczyciele/nauczycielki dokonując samooceny
- B) uczniowie
- C) eksperci z poszczególnych dziedzin

W celu uzyskania informacji od poszczególnych grup użyto różnych technik badawczych:

- ankieta audytoryjna przeprowadzona w 4 diagnozowanych grupach (PAPI n=56)
- badanie fokusowe
- ankieta audytoryjna przeprowadzona wśród uczniów podczas lekcji pokazowych (PAPI n= 395).
- analiza kart ocen kompetencji sporządzonych przez poszczególnych ekspertów na podstawie nagrań lekcji i wystąpień dydaktycznych podczas spotkań diagnozujących

⁴ W. Strykowski, *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej*. Poznań 2003 ,s. 23;w: Katarzyna Szorc, *Kompetencje nauczyciela na miarę XXI wieku*

5.1 Kompetencje merytoryczne uczestników i uczestniczek projektu

5.1.1 Kompetencje merytoryczne nauczycieli i nauczycielek w ich samoocenie i opinii ich uczniów/uczennic

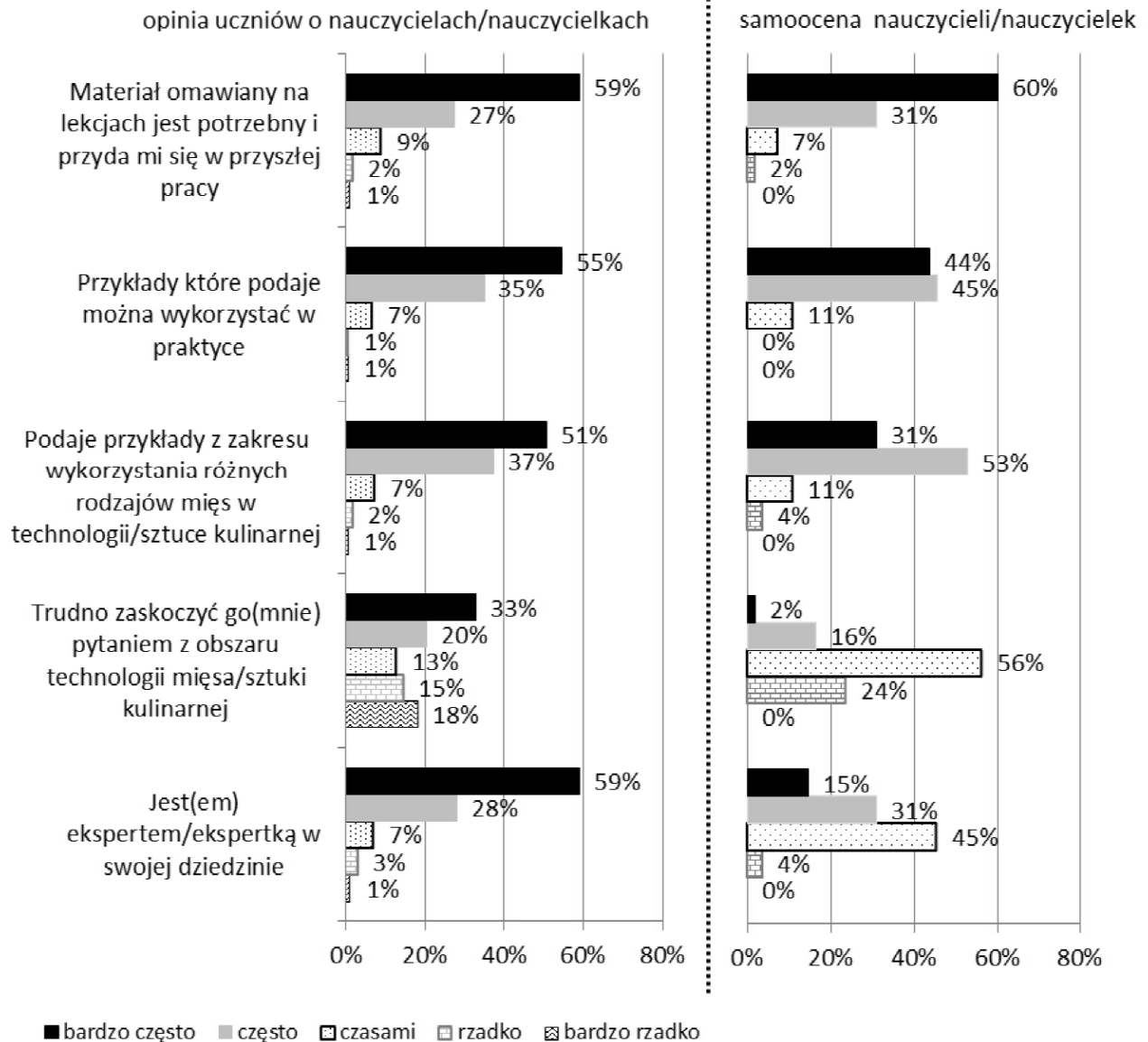
Opinie na temat poziomu kompetencji merytorycznych tak w samoocenie dokonanej przez nauczycielki/nauczycieli, jak i w opinii uczniów i uczennic są generalnie wysokie. W większości badanych obszarów kompetencji merytorycznych zauważono, że oceny wystawiane nauczycielkom/nauczycielom przez uczennice/uczniów są wyższe od ocen, jakie wystawili sobie same/i nauczycielki/nauczyciele.

Osoby uczestniczące w projekcie wysoko cenią swoją wiedzę z zakresu przedmiotów, których uczą. Za ekspertów w określonej dziedzinie uważa się prawie połowa z nich (46%), a tylko 4% jest zdania, że „raczej nie są” ekspertami w swojej dziedzinie. Zdanie to jeszcze bardziej prawdziwe jest w opinii uczennic/uczniów. Aż 87% spośród nich uważa swoich nauczycieli za ekspertów, a nie zgadza się z taką opinią jedynie 4% uczniów. Większość uczestniczek/uczestników projektu (91%) uważa, że materiał omawiany na lekcjach jest potrzebny i przyda się w przyszłej pracy. Z taką opinią zgadza się 86% uczniów/uczennic. Poza tym 84% nauczycielek/nauczycieli twierdzi, że podaje przykłady z zakresu wykorzystania różnych rodzajów mięs w technologii/sztuce kulinarnej, co potwierdza 88% uczennic i uczniów. Większość nauczycielek i nauczycieli (89%) jest zdania, że przykłady, które podają można wykorzystać w praktyce, co potwierdza 90% uczniów i uczennic. Pomimo tego tylko 18% badanych przyznaje, że trudno zaskoczyć ich pytaniem z zakresu technologii i obróbki mięsa. Sytuacja, w której nauczyciel był zdezorientowany pytaniem uczniów zdarzyła się co czwartej badanej osobie (24%).

Rysunek nr 5. Opinia nauczycielek/nauczycieli i uczennic/uczniów o własnych/ich kompetencjach merytorycznych

Ocena wiedzy i umiejętności zawodowych nauczycieli /nauczycielek w oczach ich samych oraz ich uczniów/uczennic

Opracowanie własne

5.1.2 Kompetencje merytoryczne nauczycieli i nauczycielek w opinii eksperta

W ramach diagnozy początkowego stanu umiejętności merytorycznych zaplanowano przeprowadzenie 5 zadań: nagranie praktycznej 45-minutowej lekcji w placówce oświatowej uczestnika lub uczestniczki, przeprowadzenie rozbioru i wykrawania, wykonanie zadania grupowego, przeprowadzenie prezentacji dydaktycznej i rozwiązanie testu wiedzy. Wszystkie te zadania zostały merytorycznie ocenione przez eksperta technologii mięsa, a wyniki diagnozy zostały przedstawione poniżej.

Tabela nr 1. Wyniki testu i zadań merytorycznych.

REZULTATY	Rozbiór i wykrawanie	Lekcja	Zadanie grupowe	Prezentacja dydaktyczna	Test	Średnia
Średnia	38%	50%	48%	43%	36%	43%
Minimum	25%	42%	33%	17%	10%	25%
Maksimum	58%	67%	50%	58%	60%	59%
Mediana	33%	50%	50%	42%	36%	42%
n	56	56	56	56	56	

Opracowanie własne na podstawie wyników dostarczonych przez Eksperta Pawła Świątkowskiego

Średni wynik testu teoretycznego dla wszystkich osób uplasował się na poziomie 36%. Jednak jak przyznaje ekspert Paweł Świątkowski, test teoretyczny był trudny. Oceną punktową różni się jednak od oceny, jaką wystawili sobie sami uczestnicy/uczestniczki projektu dokonując samooceny. Jak okazały wcześniej wspomniane wyniki badań samooceny nauczycielek/nauczycieli za ekspertów w określonej dziedzinie uważa się 46% z nich.

Wyniki testu praktycznego „z rozbioru i wykrawania” dla wszystkich osób biorących udział w diagnozach uplasował się na poziomie 38%.

Wyniki prezentacji dydaktycznych, podczas których nauczyciele/nauczycielki omawiali wylosowane wcześniej zagadnienie teoretyczne oraz przygotowywali danie z surowców pozyskanych pierwszego dnia z rozbioru okazały się być wyższe (43%) od wyników testu teoretycznego i testu praktycznego.

Zadanie grupowe, w którym uczestnikom/uczestniczkom programu za cel postawiono przygotowanie menu złożonych z przekąsek zimnych, ciepłych, sałat oraz pełnych dań głównych ekspert merytoryczny ocenił na poziomie 48%.

Najlepiej pod względem merytorycznym wypadły lekcje prowadzone przez uczestników i uczestniczki projektu w szkołach (50%).

Średni wynik testów sprawdzających poziom wiedzy i kompetencji nauczycieli/nauczycielek wynosi 43%. Być może przyczyną takiego wyniku jest brak praktyki zawodowej w przedsiębiorstwie a także ograniczenie, jakie pracy w szkole stawia podstawa programowa, która niejednokrotnie nie obejmuje aktualnych zagadnień a także wiedzy i umiejętności, które w branży mięsnej, tak jak w każdej gałęzi gospodarki zmieniają się nieustannie. Podążanie za nimi i bycie świadomym kierunku tych zmian jest większym gwarantem sukcesu uczniów i uczennic na rynku pracy niż trzymanie się, niejednokrotnie archaicznych lub bezużytecznych programów nauczania. Przeprowadzona analiza sugeruje zasadność podnoszenia kwalifikacji zawodowych nauczycieli i nauczycielek poprzez praktyki w przedsiębiorstwach. Daje też duże nadzieje na poprawę badanych rezultatów dzięki uprządkowaniu posiadanej wiedzy poprzez planowane praktyki.

5.2 Dydaktyczne kompetencje uczestników i uczestniczek programu

5.2.1 Kompetencje dydaktyczne nauczycieli i nauczycielek w ich samoocenie i opinii ich uczniów/uczennic

Projekt zakładał, że uczestniczki/uczestnicy programu przygotowują i przeprowadzą w szkołach lekcję pokazową, która zostanie nagrana i następnie oceniona przez ekspertkę ds. dydaktyki pod kątem poziomu umiejętności dydaktyczno-metodycznych. Także podczas spotkania diagnozującego nauczyciele/nauczycielki stanęli przed wyzwaniem zaprezentowania swoich umiejętności przedstawiając, na forum innych uczestników/uczestniczek projektu i ekspertów, prezentacje dydaktyczne na wylosowany, przygotowany przez eksperta temat. Na podstawie obydwu źródeł została sporządzona karta kompetencji dydaktycznych. To narzędzie, w połączeniu z ankietą audytoryjną przeprowadzoną wśród uczestniczek i uczestników programu w której dokonali oni samooceny swoich umiejętności i ankietą audytoryjną przeprowadzoną podczas nagrywanych lekcji w szkołach wśród uczniów dały pełny obraz poziomu dydaktyczno-metodycznych kompetencji nauczycieli/nauczycielek biorących udział w projekcie.

Zdecydowana większość badanych (93%) nauczycieli/nauczycielek jest zdania, że sposób w jaki przekazują oni wiedzę jest jasny i zrozumiały dla ich podopiecznych. Żaden z badanych nie potwierdził definitywnie, że może być inaczej, a jedynie 7% z nich nie ma jednoznacznego zdania na ten temat. Niemal tyle samo uczniów/uczennic (87%) potwierdza zdanie uczestników i uczestniczek projektu. Wśród uczniów/uczennic znalazło się jednak 3% tych, którzy nie zgadzają się z tezą, jakoby wiedza kierowana do nich przedstawiana była w sposób jasny i czytelny.

Przeważająca większość nauczycieli/nauczycielek (87%) jest przekonanych, że ich uczniowie wiedzą od początku lekcji jaki jest cel zajęć i co będzie ich treścią. Nieco mniej uczniów potwierdza tę tezę (83%). Większość nauczycieli/nauczycielek (85%) twierdzi, że tłumaczy i wyjaśnia fachowe pojęcia, którymi się posługuje, co potwierdza 89% uczennic i uczniów. zdecydowana większość badanych nauczycieli/nauczycielek (96%) deklaruje, że „na sprawdzianach jest wiedza, która była omawiana na lekcjach”. Stwierdzenie to spotyka się z akceptacją u 87% badanych uczniów i uczennic (rysunek nr 7).

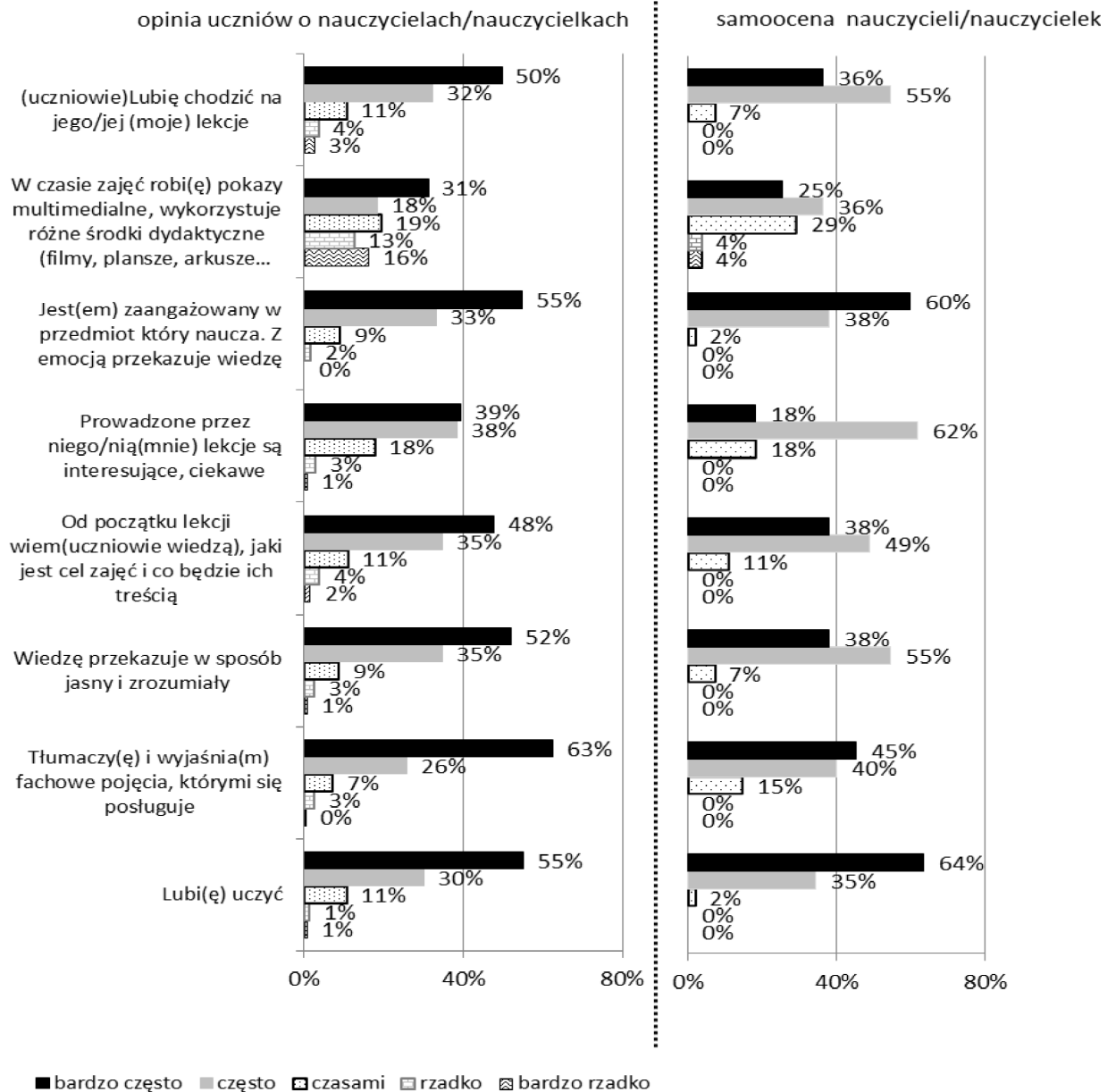
Większość osób uczestniczących w opisywanym projekcie (93%) twierdzi, że jest zaangażowana w przedmiot którego naucza i emocjonuje się nim. Odmienne odczucia nie towarzyszą żadnemu/żadnej z badanych. Nauczycielską samoocenę potwierdza 88% uczennic i uczniów, nie zgadza się z nią 2% podopiecznych. Niemal wszyscy z badanych nauczycieli i nauczycielek (98%) stwierdza, że lubi uczyć, a jego uczniowie lubią chodzić na jego lekcję (91%). I tu żaden z nauczycieli/nauczycielek nie stwierdził, że mogło by być inaczej. Wśród uczniów i uczennic przekonanie o tym, że ich nauczyciel/nauczycielka lubi uczyć, a oni sami lubią chodzić na jego lekcję jest także silne (odpowiednio 85% i 82%) ale nie kategoriyczne, tylko 2% uczniów nie zgadza się z twierdzeniem, że ich nauczyciel lubi uczyć, a 7% nie lubi chodzić na jego lekcje. Jednym z warunków wzbudzenia motywacji uczennic i uczniów do uczenia się jest zaangażowanie osoby prowadzącej lekcje oraz jej ewidentne emocjonowanie się przedmiotem. W każdej sytuacji publicznej nadawca znudzony treściami, które ma przekazać, wątpiący w sens spotkania i wagę komunikatu, który wygłasza skazuje się na porażkę, jaką jest zniechęcenie odbiorców i brak ich zainteresowania.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Rysunek nr 6. Ocena poziomu umiejętności dydaktycznych w opinii nauczycielek/nauczycieli oraz ich uczennic/uczniów.

Ocena umiejętności dydaktycznych nauczycieli/nauczycielek w oczach ich samych oraz ich uczniów/uczennic (część 1)

Opracowanie własne

Ponad połowa badanych (61%) twierdzi, że w procesie nauczania wykorzystuje różnorodne środki dydaktyczne, oraz różne środki przekazu, np. pokazy multimedialne. Zastosowanie ciekawego, niestandardowego, nowego z perspektywy ucznia środka dydaktycznego odgrywa ważną rolę w procesie motywowania do uczenia się. Mniej liczna grupa beneficjentek/beneficjentów (8%) przyznaje się do tego, że nie korzysta z urozmaiconych środków dydaktycznych. Inny obraz sytuacji rysuje się w

opinii uczennic i uczniów. Wśród nich tylko połowa (49%) uważa, że ich nauczyciele/nauczycielki w czasie zajęć robią pokazy multimedialne, wykorzystują różne środki dydaktyczne a co trzeci (29%) uważa, że ich nauczyciel/nauczycielka tego nie robi. Większość nauczycieli/nauczycielek (80%) oraz większość uczennic/uczniów (78%) twierdzi, że lekcje prowadzone przez nich lekcje są ciekawe. Także i w omawianej kwestii żaden/żadna z nauczycieli/nauczycielek nie stwierdza kategorycznie, że może być inaczej.

Zaangażowanie i poszukiwanie nowych rozwiązań dydaktycznych jest w samoocenie nauczycieli i nauczycielek mocną stroną większości z nich. Wyniki przedstawione poniżej przekonują, że badana grupa świadomie wprowadza urozmaicone formy pracy z uczniem i dąży do zainteresowania go przedmiotem. Ponad połowa badanych uczniów (61,4%) twierdzi, że na lekcjach realizowane są ich pomysły. Podobne są opinie nauczycieli/nauczycielek i uczniów/uczennic co do włączania przez nauczycieli do lekcji pomysłów uczniów. Większość badanych uczestniczek i uczestników projektu (67%) twierdzi, że na lekcjach realizowane są pomysły młodzieży. Nauczyciele i nauczycielki twierdzą, że wyzwalają w uczniach aktywność i samodzielność.

Większość badanych nauczycieli/nauczycielek (80%) wymaga od swoich uczniów samodzielności i lubi gdy uczniowie sami szukają rozwiązań, wiedzy i odpowiedzi na pytania. Opinie nauczycieli znajdują odzwierciedlenie w zdaniu 72% ich uczennic i uczniów.

Większość nauczycielk i nauczycieli (68%) twierdzi, że podczas ich zajęć uczniowie i uczennice pracują w grupach, opinię tę powierza 71% uczniów i uczennic, twierdząc, że na lekcjach mają okazję do pracy grupowej, której wyniki wspólnie omawiają na forum klasy.

Niemal wszyscy badani/e nauczyciele/nauczycielki (98%) pomagają uczniom/uczennicom gdy proszą oni/one o wyjaśnienie trudnych kwestii. Większość osób uczestniczących w projekcie(84%) deklaruje, że zanim oceni pracę uczennicy/ucznia, pokazuje mocne i słabe strony jej wykonania. Zawsze mówi co było zrobione dobrze, a co źle. Zdecydowana większość (95%) przyznaje, że cierpliwie wyjaśnia trudną wiedzę w sytuacji gdy uczeń/uczennica zrobią błąd.

W opinii młodzieży sytuacje, o których pisano powyżej wygląda bardzo podobnie. Nauczyciele/nauczycielki zdaniem 87% młodzieży pomagają gdy wiedza jest trudna lub niezrozumiała, 76% uczniów/uczennic twierdzi, że w sytuacji gdy zrobią oni błąd nauczyciel/nauczycielka cierpliwie wyjaśnia trudną wiedzę. Zdaniem 81% młodzieży w sytuacji oceny nauczyciel/nauczycielka dokładnie ukazuje słabe i mocne strony wykonania jakiegoś zadania.

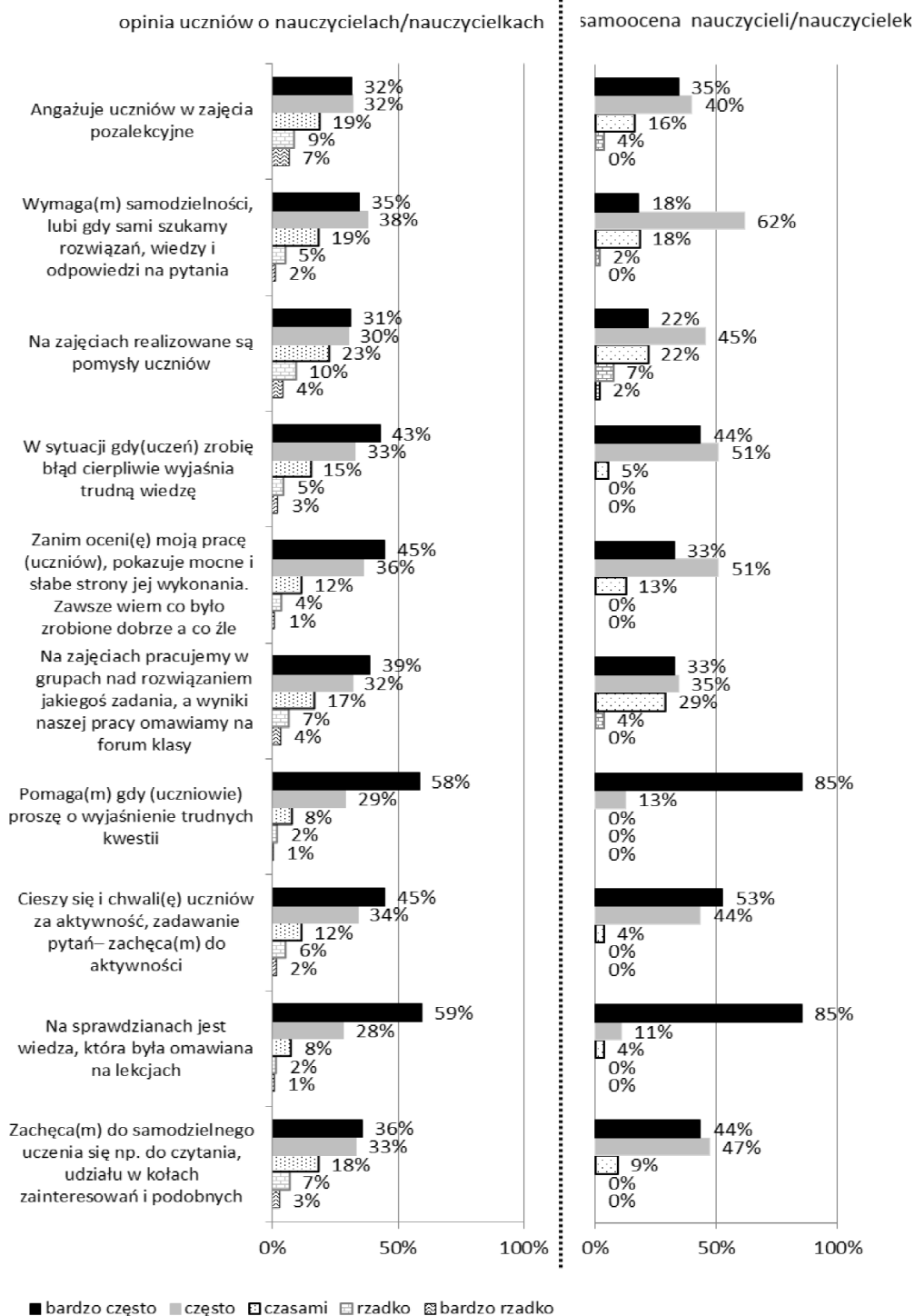
Większość badanych nauczycieli/nauczycielek dba o rozwój swoich uczennic/uczniów poprzez angażowanie ich w zajęcia pozalekcyjne (75%) oraz zachęcanie do samodzielnego uczenia się np. do czytania, uczestniczenia w kołach zainteresowań, udziału w konkursach szkolnych i pozaszkolnych (91%). Tu także odsetek uczniów/uczennic potwierdzających opinie wypowiedane przez nauczycieli/nauczycielki jest tylko nieco niższy. 64% uczennic/uczniów uważa, że ich nauczyciele/nauczycielki często lub bardzo często starają się ich z angażować w zajęcia pozalekcyjne, a 69% potwierdza jakoby byli zachęceni do samodzielnego uczenia się np. do czytania, uczestniczenia w kołach zainteresowań, udziału w konkursach szkolnych i pozaszkolnych.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Rysunek nr 7. Ocena poziomu umiejętności dydaktycznych w opinii nauczycielek/nauczycieli oraz ich uczennic/uczniów.

Ocena umiejętności dydaktycznych nauczycieli/nauczycielek w oczach ich samych oraz ich uczniów/uczennic (część 2)

Opracowanie własne

Tylko nieliczne badane osoby nie udzieliły jednoznacznie pozytywnej odpowiedzi na pytanie o stosowanie w pracy z uczennicami/uczniami metod służących rozwojowi ich aktywności i niezależności. Zdecydowana większość nauczycielek/nauczycieli stosuje pochwały wobec podopiecznych, jeśli ci są aktywni, biorą udział w dyskusji i podejmują problemowe kwestie, wymaga od uczącej się młodzieży samodzielności i przejawiania inicjatywy w sytuacjach problemowych, a także aktywnego poszukiwania wiedzy i nowych rozwiązań.

W samoocenie badanych osób ich kompetencje dydaktyczne są wysokie. Obraz procesu dydaktycznego, jaki powstaje w wyniku analizy uzyskanych danych ukazuje, że osoby uczestniczące w projekcie są świadomymi dydaktykami, którzy z rozmysłem stosują wiedzę z zakresu sztuki nauczania a także sztuki motywowania do uczenia się. Wykorzystywanie różnorodnych środków dydaktycznych, angażowanie młodzieży w przebieg procesu lekcji, stwarzanie częstych okazji do pracy w grupie świadczy o profesjonalizmie oraz zaangażowaniu nauczycieli/nauczycielek, do czego większość z nich się przyznaje a co potwierdzają uczniowie i uczennice.

5.2.2 Kompetencje dydaktyczne nauczycieli i nauczycielek w ocenie ekspertki

Ekspertka z zakresu dydaktyki, w oparciu o przeprowadzoną analizę wyników testów wiedzy dydaktycznej, prezentacji dydaktycznych oraz zarejestrowanych lekcji nie potwierdza opinii nauczycielek/nauczycieli na temat ich kwalifikacji dydaktycznych. Poziom kompetencji dydaktycznych, które sami nauczyciele ocenili na poziomie wysokim lub bardzo wysokim, jest w opinii ekspertki niski.

Wyniki ocenianych przez ekspertkę testów prezentuje tabela poniżej.

Tabela nr 2. Ocena dydaktycznych umiejętności w opinii Ekspertki.

REZULTATY	Test wiedzy	Lekcja	Prezentacja dydaktyczna	Średnia
Średnia	30%	39%	34%	34%
Minimum	12%	0%	11%	8%
Maksimum	50%	67%	65%	60%
Mediana	28%	42%	35%	35%
N	56	56	56	56

Opracowanie własne na podstawie wyników dostarczonych przez Ekspertkę Aleksandrę Dołgań

Według ekspertki najniższy poziom wiedzy badani prezentują w obszarze procesu oceniania uczniów, podstaw dydaktycznych oraz teorii motywacji.

Najniżej ocenionymi umiejętnościami przez ekspertkę podczas prowadzenia prezentacji oraz lekcji były: wykorzystanie aktywnych metod nauczania, zachęcanie do samokształcenia, budowanie sytuacji problemowej, zachęcanie do samodzielnego myślenia, działania, rozwiązywania problemów oraz zachęta do zadawania pytań, pytanie o zrozumienie czy wątpliwości, a także wywołanie motywacji do nauki.

W opinii ekspertki nauczycielki/nauczyciele uczestniczący w Projekcie „Nauczyciel obróbki mięsa w szkole XXI wieku” tworzą dobrą atmosferę na lekcjach, sprawnie się komunikują, wprowadzają uczniów do nowego materiału, sprawnie organizują pracę swoim wychowankom. Pracują jednak wciąż według zasad „tradycyjnej dydaktyki”. Nauczycielki/nauczyciele zabiegają przede wszystkim aby danie, które jest produktem finalnym, zostało prawidłowo wykonane, odbierając uczniowi inwencję, twórczość, samodzielność. Nagrane lekcje często powielały schemat, w którym to nauczyciel mówił, decydował, mówił, oceniał, mówił, podsumowywał, mówił, smakował i jeszcze raz mówił – uczniowie pełnili rolę niemych pracowników, czasem odpowiadających na rutynowe pytania nauczycielki/nauczyciela.

Ekspertka na podstawie oceny kompetencji dydaktycznych nauczycielek/nauczycieli uczestniczących w projekcie komunikuje potrzebę podjęcia działania w obszarze samodoskonalenia warsztatu pracy nauczyciela poprzez lekturę, kursy z zakresu aktywnych metod nauczania, motywacji i oceniania uczniów, a także uwzględnienie w kolejnych, podobnych projektach praktycznych zajęć, warsztatów dla uczestniczek/uczestników projektu, dotyczących przede wszystkim aktywnych form i metod kształcenia.

6 Poziom wiedzy i głębokość samoświadomości uczestników i uczestniczek projektu nt. społecznego funkcjonowania kobiet i mężczyzn

Kwestia dotycząca funkcjonowania dziewcząt i chłopców w szkole jest dziś tematem często podejmowanym przez współczesnych badaczy. Szkoła stanowi jedno z podstawowych środowisk o działaniu socjalizacyjno-wychowawczym. Jak dowodzą wyniki wielu badań szkoła jest miejscem, w którym stereotypy płciowe ulegają utrwalaniu. Potencjał dziewczynek i chłopców jeśli jest w szkole rozwijany, to tylko w przypadku gdy jest on zgodny z kulturowymi wzorami płci. Odpowiedzią na nierówność i obecność na wielu obszarach społecznej i ekonomicznej rzeczywistości dyskryminację ze względu na płeć jest strategia *Gender Mainstreaming*. Zasada równości szans kobiet i mężczyzn jest także jedną z polityk horyzontalnych, którym podporządkowane są (zobligowane do jej uwzględniania) wszelkie działania, inicjatywy i projekty realizowane w państwach członkowskich, szczególnie jeśli są współprowadzone, czy też współfinansowane przez Unię Europejską (również w ramach Funduszy Strukturalnych). Strategia *Gender Mainstreaming* ta jest jednym z priorytetów polityki UE.

W badaniu poszukiwano odpowiedzi na pytanie jaki jest poziom kompetencji pedagogicznych nauczycieli/nauczycielek, w szczególności poziom świadomości w zakresie społecznego funkcjonowania kobiet i mężczyzn. Zgodnie z zasadą triangulacji zwielokrotniono do trzech źródła materiału badawczego.

- dane zebrano od nauczycieli podczas ankiety audytoryjnej PAPI (n=56) przeprowadzonej w trakcie spotkań diagnozujących
- dane zabrano od uczniów pod podczas ankiety audytoryjnej PAPI (n=395) przeprowadzonej podczas lekcji pokazowych w szkołach
- dane zebrano od trenerki *Gender Mainstreamingu* dr Marty Doroby

Nauczycieli i nauczycielki poproszono o ocenę ich zachowań w zakresie równego traktowania uczennic i uczniów. O to samo zapytano ich uczniów/uczennice.

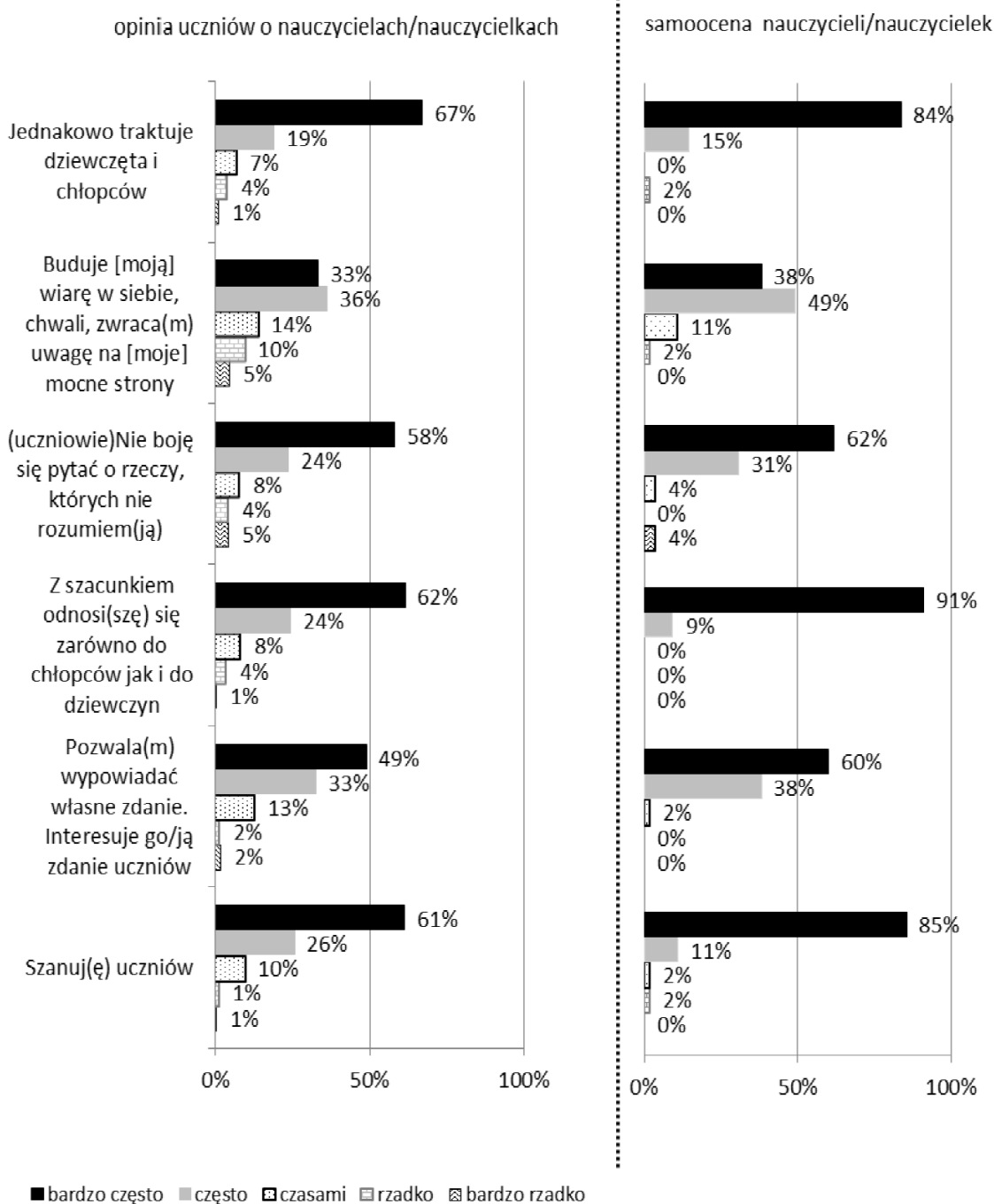
Przeważająca większość uczestniczek i uczestników programu wysoko ocenia swoje kompetencje pedagogiczne w zakresie równego traktowania uczennic i uczniów. Nauczyciele i nauczycielki szanują uczniów (96%), z szacunkiem odnoszą się zarówno do chłopców jak i do dziewczyn (100%), jednakowo traktuje dziewczęta i chłopców (99%), pozwala uczniom/uczennicom wypowiadać własne zdanie. Interesuje go/ją zdanie uczniów (98%), jego/jej uczniowie nie boją się pytać o rzeczy, których nie rozumieją (93%), budują u uczniów/uczennic wiarę w siebie, chwalą ich/je, zwracając uwagę na ich mocne strony (87%). Zdanie na wyżej wymienione tematy spotyka się z akceptacją młodzieży. Jednak odsetek odpowiedzi potwierdzających: „bardzo często” i „często” jest wśród uczniów/uczennic jest nieco niższy.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Rysunek nr 8. Ocena zachowań w zakresie równego traktowania uczennic i uczniów w opinii ich samych oraz nauczycielek/nauczycieli.

**Ocena zachowań w zakresie równego traktowania uczniów/uczennic
w oczach ich samych oraz nauczycieli/nauczycielek**

Opracowanie własne

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Uzyskane dane pozwalają stwierdzić, że w opinii badanych osób nauczycielki/nauczyciele są sprawiedliwi/e w swoim postępowaniu wobec uczennic/uczniów. Nie ma grupy osób, które byłyby faworyzowane lub dyskryminowane. Większość uczennic/uczniów nie dostrzega ani nie odczuwa żadnych przejawów niesprawiedliwości. Również nauczycielki/nauczyciele gremialnie przyznają, że z szacunkiem odnoszą się do dziewczyn i chłopców oraz, że jednakowo traktują młodzież bez względu na płeć. Opinie obydwu grup korespondują ze sobą.

Poziom wiedzy związanej z zagadnieniami z zakresu społecznego funkcjonowania kobiet i mężczyzn, został oceniony także z perspektywy ekspertki. W trakcie każdego z czterech spostań diagnozujących trenerka Gender Mainstreamingu dr Marta Doroba przeprowadziła z uczestniczkami/uczestnikami programu warsztat dotyczący zagadnienia społecznego funkcjonowania kobiet i mężczyzn.

Na wstępie każdego z warsztatów nauczycielki i nauczyciele wypełniały/li test wiedzy (test startowy) związanej z zagadnieniami z zakresu społecznego funkcjonowania kobiet i mężczyzn, objętymi wykładem. Test składał się z 15 pytań wielokrotnego wyboru. Taki sam test (test końcowy) nauczycielki i nauczyciele wypełniały/li pod koniec wykładu. Poniższy wykres i tabela przedstawiają zestawienie uzyskanych przez nie/nich wyników.

Rysunek nr 9. Zestawienie wyników uzyskanych przez uczestniczki i uczestników wykładów w teście początkowym i końcowym wiedzy teoretycznej z zakresu społecznego funkcjonowania kobiet i mężczyzn

Opracowała dr Marta Doroba

Średni wynik uzyskany w teście startowym wynosił 31,52 % (w grupie mężczyzn osiągnął 27,88 %, w grupie kobiet był niemal o 10 punktów procentowych wyższy), natomiast średni wynik uzyskany w teście końcowym osiągnął 77,50% (76% w grupie kobiet, ponad 6 punktów procentowych więcej – 83,64% - u mężczyzn). Choć różnice w wynikach kobiet i mężczyzn są dość znaczne to trudno jest – z

uwagi na uśrednione wskaźniki i znaczne różnice w wynikach pomiędzy poszczególnymi uczestniczkami i pomiędzy poszczególnymi uczestnikami, oraz z uwagi na fakt, iż test sprawdzał jedynie znajomość elementarnych zagadnień z obszaru *Gender Mainstreamingu*, nie dostarczając żadnych informacji na temat ich rozumienia, stosowania i obecności w indywidualnych drogach życia i zawodowego funkcjonowania uczestniczek i uczestników Projektu – czynić w oparciu o nie jakieś uogólnienia. Jakiegokolwiek generalizacje – uwzględniając małą liczebność próby – byłyby nieuprawnione.

Pomimo niskiego poziomu wiedzy (vide: wyniki testu startowego) identyfikowanie przez nauczycielki/nauczycieli i rozumienie mechanizmów dyskryminacji i utrwalania nierówności okazało się być na wysokim poziomie.

Większość uczestniczek i uczestników stwierdziła, że nie stosuje żadnych zróżnicowań w wyżej wymienionych obszarach i „postępują zgodnie z zasadą sprawiedliwości”, bowiem normy i reguły są takie same dla wszystkich (wynikają ze statutu szkoły, WSO, programu wychowawczego i regulaminu szkoły, etc.). Część z nich jednak wycofywała się z tych radykalnych zaprzeczeń w toku wspólnej dyskusji i dzielenia się swą autorefleksją przez pozostałe/ych uczestniczki/ów prelekcji, kiedy to zauważały/li podobne postawy i działania w swojej własnej pracy dydaktycznej i wychowawczej.

Po raz kolejny ujawnia się rozdzwięk pomiędzy samooceną osób uczestniczących w projekcie a opinią ekspertki. Samozadowolenie nauczycieli/nauczycielek i deklarowana wrażliwość na kwestie płci nie są potwierdzane przez ekspertkę. Według niej nauczyciele/nauczycielki zdają się być nieświadomi/me tego, że rygory życia w grupie społecznej wymuszają przystosowanie do reguł obowiązujących jednostki ze względu na ich płeć. Dominujące wśród badanych osób przekonanie, że ujawniane przez dziewczęta i chłopców predyspozycje są wyłącznie wynikiem wrodzonego kapitału, na który nie mają wpływu działania norm funkcjonujących w społeczeństwie. Brak takiej krytycznej świadomości prowadzi do wzmacniania w uczniach i uczennicach ich kulturowo określonych (zdeterminowanych) ról.

Monitoring warunków realizacji projektu i stopień zadowolenia uczestniczek i uczestników z obsługi

Projekt *"Nauczyciel Obróbki Mięsa w Szkole XXI wieku"*, który swoim zakresem obejmuje tematykę doskonalenia zawodowego nauczycieli/nauczycielek lub instruktorów praktycznej nauki zawodów związanych z przetwórstwem mięsa i gastronomią został oceniony przez uczestników/uczestniczki. Podczas każdego spotkania diagnozującego zostały przeprowadzone wywiady, które miały na celu ustalenie stopnia zadowolenia uczestniczek i uczestników z udzielanego wsparcia oraz ocenę warunków technicznych realizacji projektu.

Program spotyka się z pozytywnym odbiorem wśród nauczycieli/nauczycielek. Na pytanie o stopień zadowolenia uczestników/uczestniczek, jeżeli chodzi o poziom komunikacji z pracownikami biura, grupy zgodnie odpowiadały, że jest zadowolający. Uczestnicy twierdzili, że wszystkie niezbędne informacje dotyczące projektu były im przekazywane w sposób wyczerpujący. Uczestnicy okazywali

znaczne zadowolenie z angażowania jakie pracownicy biura wkładali w obowiązki wynikające z obsługi projektu.

Zaplecze techniczne w których odbywają się diagnozy (sale obróbki mięsa, sale gastronomiczne, sale dydaktyczne) spełniają wymagania techniczne i pozwalają na realizację zamierzeń projektu. Dodatkowo uczestnicy otrzymali komplet specjalistyczny składający się z noża i ostrzałki. Każdy z uczestników został wyposażony w dwa komplety odzieży ochronnej (1 do obróbki mięsa i 1 technologiczna). Wszystkie pomieszczenia zostały czytelnie oznaczone zgodnie z wymaganiami wytycznych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Monitoring promocji

W Internecie zamieszczona jest strona www projektu "*Nauczyciel Obróbki Mięsa w Szkole XXI wieku*" pod adresem <http://irafood.eu/>. Znaleźć można na niej wszystkie potrzebne informacje o przebiegu programu i terminach spotkań diagnozujących. Strona oznaczona jest zgodnie z wytycznymi Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. W czasopiśmie tradycyjnych (3) oraz internetowych (3) ukazały się w sumie 4 artykuły rekrutacyjne promujące udział w projekcie. Część uczestników i uczestniczek projektu za ich pośrednictwem dowiedziały się o realizowanym projekcie. Jednak najczęstszym źródłem wiedzy o projekcie były spersonalizowane zaproszenia wysyłane przez zespół projektowy do szkół, osobiste wizyty zespołu projektowego w szkołach oraz rozmowy telefoniczne.

Na dzień tworzenia raportu realizacja projektu przebiega zgodnie z założonym harmonogramem. Realizowane są wszystkie założone działania merytoryczne dla określonej we wniosku grupy 56 nauczycieli i nauczycielek. Obecnie jedyną rekomendacją dotyczącą realizacji projektu jest zwiększenie intensywności działań promocyjnych projektu na stronie www.irafood.eu oraz w zewnętrznych mediach (tradycyjnych, branżowych, portalach społecznościowych). Promowanie „sukcesów i dobrych praktyk” projektu w mediach jest bardzo istotną sprawą opisaną w treści wniosku projektowego oraz wytycznych realizacji POKL.